

Make it happen! Om två recensioner.

I mitten av 1870-talet hade Handelstidningen troligen den mest ambitiösa litteraturbevakningen inom hela den svenska dagspressen. De flesta anmälningarna var signerade "A.", d.v.s. av Eva Brag, tidningens ordinarie recensent sedan tio år tillbaka. På senare tid hade även signaturen "K. W-g" (Karl Warburg) börjat synas; småningom skulle han konkurrera ut sin kvinnliga kollega¹, men än så länge fungerade han bara som ett komplement. Att signera litteraturanmälningar var ännu ganska ovanligt, men Handelstidningen gick i bräschen: det var en hedersfråga.

Våren 1877 dyker det dock upp två större, osignerade recensioner. Osignerade, men knappast anonyma – Viktor Rydbergs stil var lätt igenkännbar. Det är, så vitt vi vet, de sista recensionerna han skriver för Handelstidningen, och han gör det vid en tidpunkt när han inte längre formellt tillhör redaktionen.²

1877 är Rydbergs stora år. Föregående höst har han gett ut sin glänsande Faustöversättning, överdådigt producerad i ett svindyrt praktband (41x30 cm). Jubelkören är nästan enhällig. I februari tilldelas han det Letterstedtska översättningspriset av Vetenskapsakademien, i mars erbjuds han ett hedersdoktorat i Uppsala (att avhämtas vid universitetets 400-årsfest i september), några veckor senare erbjuds han samma värdighet i Lund, och ytterligare några veckor senare väljs han in i Svenska Akademien.

¹ Se Eva Heggestad, "Kritik och kön. 1800-talets kvinnliga kritiker och exemplet Eva Brag", *Samlaren* 115(1994) s. 52-67.

² För attribueringen se Warburgs biografi, del II, s. 502 (Nyblom) och Emil Havermans kommentar i *Brev*, III, s. 187 (Genberg). Enligt Warburg (II, s. 431) lämnade Rydberg sin publicistiska verksamhet i och med att han 1876 började föreläsa på uppdrag av Göteborgs Undervisningsfonds styrelse.

Faustboken har han skickat som gåva till strategiskt utvalda personer. En av dem är Carl Rupert Nyblom, professor i estetik vid Uppsala universitet, på fritiden även poet. Nyblom är den som leder den filosofiska fakultetens förberedelser inför den stora jubelfesten. Till dessa hör valet av hedersdoktorer. Spekulationerna är i full gång, och Rydberg är en av de kandidater som diskuteras, det hade pressen rapporterat redan i oktober.³

Nyblom kvitterar Rydbergs gåva med att skicka sina egna *Valda dikter* (1876), tillsammans med några bittra ord om deras mottagande.⁴ Den 26 februari 1877 publiceras så Rydbergs recension i *Handelstidningen*, den 4 mars skriver Nyblom och tackar för hans "så vänliga och så utmärkt affattade anmälan" - den har "gett honom mod igen" och uppväger "hundrafalt" allt det obehag han fått röna från andra håll - och den 21 mars skriver han igen och berättar att han nu haft nöjet att "med klubbslag befästa beslutet om att till jubelfestpromotionen kalla dig till hedersdoktor inom filosofiska fakulteten".

Den andra recensionen kommer bara några dagar efter den första - den 8 mars. Föremålet är denna gången Paul Genbergs *Valda Skrifter*. Genberg var biskop och medlem i Svenska Akademien. Han hade dött 1875, och Rydberg hade varit aktuell vid valet av efterträdare. Hans religiösa heterodoxi låg honom dock ännu i fatet, och akademiens sekreterare, Henning Hamilton, hade motiverat sitt motstånd med att man inte gärna kunde låta en okristen hålla minnestalet över biskop Genberg. Rydbergs recension ser nästan ut att vara skriven för att bevisa att Hamilton haft fel: den formar sig till ett äreminne över Genberg, formulerat på ett språk som kunde passa i vilket kristet kyrkorum som helst. Ja, dess varma vältalighet breder inte bara ut sig över den i religiösa frågor rätt liberale Genberg, utan också - via Genbergs inträdestal -

³ Wernamo Tidning 12.10.1876 (KB, Digitaliserad dagspress).

⁴ Brev från Carl Rupert Nyblom till Viktor Rydberg 27.12.1876 och 17.1.1877 (KB). Även breven från 4.3 och 21.3.1877 finns där.

över *hans* företrädare i akademien, den betydligt mer konservativa ärkebiskopen Reuterdahl.

När Genbergrecensionen publiceras har just en annan stol blivit ledig i Svenska Akademien – denna gång efter C. V. A. Strandberg ("Talis Qvalis"), som avlidit den 5 februari. Det är lite av "nu eller aldrig" för Rydberg, för vad skulle kunna passa bättre än att han efterträdde den en gång så radikale skalden Strandberg? Som dessutom – det visste man – själv ville ha honom till sin efterträdare. Det enda som kan hindra hans inval är oron för hans religiösa "extremism"; så varför inte då passa på att offentligt släppa fram sin fromma och samförståndssökande sida?⁵

Fast det jag just antytt kan inte bevisas.⁶ Man kan tänka sig andra skäl till att Rydberg skrev recensionerna. Kanske ville han bara peppa upp den nedslagne Nyblom och glädja sin gamle studentkamrat Oscar Svahn (som hade gett ut Genbergs skrifter och var gift med dennes dotter). Slumpvisa fakta har en svåremotståndlig tendens att ordna sig till berättelser. Vilket man hela tiden märker när man försöker skriva en biografi. Och samtidigt: vem skulle vilja läsa en biografi utan berättelser?

TORE LUND

⁵ Om Strandbergs önskan och om Rydbergs "extrema åsigt", se t. ex. Stockholmsbrevet i Gotlands Tidning 4.4.1877 (KB, Digitaliserad dagspress).

⁶ Resonemanget föresätter ju också att Rydberg känt till hur de interna diskussionerna gått i Akademien vid valet efter Genberg. Det kan han mycket väl ha gjort; han hade flera vänner där, och en av dem – just Strandberg – vet vi att han träffat efteråt. Men bevis för att denne skvallrat har vi inte.